УДК 332.1:352:351.86 **DOI**: https://doi.org/10.31521/modecon.V58(2026)-34

Скоробогатов О. В., аспірант Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID: 0009-0002-3842-9657
e-mail: bokaton@ukr.net

Проблеми функціонування та напрями реформування безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад

Анотація. *У статті розглянуто управління розвитком громад у ситуації, коли воєнні ризики змінюють економічну поведінку територій. Питання набуває особливої ваги через поєднання руйнувань, бюджетних обмежень, міграційного тиску та зростання потреб населення. За таких умов місцева влада має підтримувати базові послуги, відновлювати інфраструктуру і зберігати простір для майбутніх інвестицій. Це вимагає не окремих антикризових дій, а оновлення всієї управлінської логіки.*

Метою дослідження є обґрунтування проблем роботи громад у воєнному та післякризовому середовищі, а також визначення практичних рішень для їх безпеково спрямованого оновлення. Безпека розглядається як економічна умова стійкості, а не лише як сфера захисту населення. Методичну основу становлять узагальнення наукових джерел, порівняльний аналіз, систематизація, логічне групування проблем і чинників обмеження. Застосовано структурний підхід до оцінювання фінансового, соціального, інфраструктурного та інституційного вимірів. Окремо використано елементи дискусійного аналізу для зіставлення підходів до резильєнтності, фінансової спроможності та поліцентричного врядування.

За результатами дослідження визначено, що основними проблемами є пошкодження критичних об'єктів, звуження дохідної бази, перевантаження соціальних сервісів, кадрові втрати та переважання реактивних рішень. Доведено, що ці проблеми взаємно посилюються і формують системний бар'єр для місцевого розвитку. Проаналізовано чинники, які стримують формування цілісної моделі управління. До них віднесено територіальну нерівномірність ризиків, фінансову поляризацію, нестабільність бюджетних стимулів, слабке врахування безпекових потреб у плануванні та фрагментацію координації. Запропоновано напрями реформування: створення безпеково-економічного профілю громади, інтеграція ризиків у бюджетування, диверсифікація фінансування, координація суб'єктів відновлення, цифровий моніторинг і підтримка соціальної резильєнтності.

Наукова новизна полягає у трактуванні безпеково-спрямованого розвитку як інтегрованої моделі інновінгу місцевого управління. У цій моделі ресурси, ризики, послуги та відновлення розглядаються як єдина система. Практична цінність результатів полягає у можливості їх використання під час підготовки стратегій, місцевих програм, бюджетних рішень і проєктів відновлення. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розроблення індикаторів оцінювання та порівняння різних типів громад.

Ключові слова: *інновінг; резильєнтність; місцеве врядування; фінансова спроможність; бюджетування; критична інфраструктура.*

Skorobogatov O., Mykolayiv National Agrarian University postgraduate, Mykolaiv, Ukraine

Problems of Functioning and Directions of reforming Security-Oriented Development of Territorial Communities

Abstract. Introduction. *The article examines the management of community development under conditions in which war risks transform the economic behaviour of territories. The relevance of the study is determined by the combined impact of infrastructure destruction, budgetary constraints, migration pressure and growing social needs, which significantly complicate the functioning of territorial communities. Under these conditions, local governments are required not only to maintain basic public services and restore critical infrastructure but also to create conditions for long-term socio-economic recovery and sustainable development.*

Modern challenges caused by military aggression require the transformation of approaches to local governance and strategic planning. Community development management should be based on the principles of resilience, security orientation and institutional adaptability, ensuring the integration of economic, social and infrastructural priorities into a comprehensive recovery policy.

Purpose*. To substantiate the key problems of territorial community functioning in wartime and post-crisis conditions and to identify practical mechanisms for their security-oriented development through the improvement of local governance, financial sustainability and strategic planning.*

Results*. The study identifies the major constraints to community development, including damage to critical infrastructure, narrowing of the local revenue base, excessive pressure on social services, labour shortages and the predominance of reactive management practices. It is demonstrated that these challenges reinforce one another and create systemic barriers to sustainable territorial development. The research analyses the factors limiting the effectiveness of local governance, such as*

[1]**Стаття надійшла до редакції**: 30.06.2026
Received: 30 June 2026

uneven distribution of security risks, financial disparities, instability of budget incentives, insufficient integration of security priorities into planning processes and fragmented coordination among stakeholders. Priority directions for improving community development management are substantiated, including the development of community security-economic profiles, integration of risk assessment into budgeting, diversification of financial resources, coordination of recovery actors, implementation of digital monitoring tools and strengthening social resilience.

***Conclusions**. The study confirms that security-oriented community development should be considered as an integrated model of local governance, combining economic resilience, institutional capacity, effective resource management and coordinated recovery mechanisms. The practical significance of the obtained results lies in the possibility of their application in the preparation of local development strategies, recovery programmes, budget planning and decision-making aimed at strengthening the resilience and long-term sustainability of territorial communities.*

***Keywords**: innovation; resilience; local governance; financial capacity; budgeting; critical infrastructure.*

***JEL Classification:** H70, H72, H84, O18, R58*

Постановка проблеми. Безпекоорієнтований розвиток територіальних громад в Україні перестав бути допоміжною управлінською опцією. Він перетворився на умову економічної життєздатності територій. Воєнна агресія зруйнувала звичний поділ між «розвитком» і «безпекою». У дослідженні World Bank Group зафіксовано інформацію про значні людські втрати, руйнування, переміщення населення й удари по критичній інфраструктурі [1]. Тому безпека громади вже не зводиться до громадського порядку чи цивільного захисту. Вона охоплює соціальну згуртованість, психологічну стійкість, інформаційну безпеку, економічну стабільність та антикризову спроможність інституцій [2, с. 495–497]. Для економічної науки це формує окрему проблему. Потрібно пояснити, як громада може розвиватися, коли її ресурси одночасно витрачаються на виживання, відновлення й майбутню конкурентоспроможність.

Функціонування громад у воєнний період не є однорідним процесом. Одні громади щодня працюють у зоні безпосереднього ризику, інші приймають переміщених осіб або відновлюють зруйновані активи. У науковій літературі виокремлено прифронтові громади, громади відновленого контролю, регіони підтримки та тилові регіони [3, с. 21–23]. Така типологія важлива не лише для опису ситуації. Вона показує нерівномірність бюджетного, демографічного й інфраструктурного навантаження. Наприклад, прифронтові громади потребують евакуації, розвиток шелтерів (укриттів), предметів першої необхідності та відновлення критичної інфраструктури. Тилові громади частіше стикаються з тиском на житло, ринок праці, медичні та соціальні послуги. Отже, універсальна модель управління розвитком втрачає ефективність, бо різні ризики потребують різних інструментів реагування.

Економічний вимір проблеми проявляється передусім у звуженні фінансового простору громад. Серед загроз економічній безпеці дослідники називають бюджетний дефіцит, спад основного капіталу, безробіття, міграцію, руйнування підприємств, мінування територій та екологічні ускладнення [4, с. 244–245]. Ці чинники підривають дохідну базу місцевих бюджетів і посилюють залежність від зовнішньої підтримки. Водночас саме фінансова спроможність визначає реальні можливості планування, інвестування та відновлення. У 2023 році 429 громад, або 29,8 %, належали до низького чи критичного рівня фінансової спроможності [5, с. 22–24]. Це не лише бюджетна статистика. Це індикатор обмеженої здатності фінансувати безпеку, місцеві послуги, підприємництво й просторовий розвиток одночасно. Тому проблема реформування набуває не адміністративного, а економічного змісту.

У зв'язку з цим актуальним є перехід від реактивного антикризового управління до інновінгу безпекоорієнтованого управління розвитком громад. Йдеться про поєднання моніторингу ризиків, стратегічного планування, бюджетних інструментів і цифрових рішень. Моніторинг дає змогу виявляти зміну траєкторії розвитку, оцінювати адаптаційні можливості та якість управлінських рішень. Безпекове планування має включати енергетичну й водну надійність, цивільний захист, безпечні публічні простори та інфраструктурну стійкість. Бюджетні інструменти, своєю чергою, є ключовими для підтримання резильєнтності громад у стані тривалого шоку. Отже, актуальність статті полягає в обґрунтуванні напрямів реформування, які поєднають локальну безпеку, фінансову спроможність і довгострокове відновлення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика безпекоорієнтованого розвитку територіальних громад формується на перетині кількох наукових напрямів: фінансової спроможності, бюджетної стійкості, місцевого врядування, соціального розвитку та резильєнтності. І. Чикало розглядає спроможність громад як багатофакторну характеристику, що залежить від фінансових, інституційних, інфраструктурних, соціальних та безпекових чинників [6]. Такий підхід є методологічно вдалим, адже не зводить розвиток громади лише до бюджету. Водночас безпековий компонент у цій праці радше окреслено як одну з детермінант, а не як основу управлінської моделі. Т. Заяць (T. Zaiats) та співавтори досліджують пріоритети формування спроможних громад, акцентуючи на наслідках децентралізації, дотаційності бюджетів і соціально-економічній диференціації територій [7]. Їхні висновки важливі для розуміння нерівності стартових умов громад, однак питання безпекоорієнтованого реформування залишається недостатньо розкритим.

Фінансовий аспект розвитку громад аналізують Ю. Голинський і В. Нурієва, які пов'язують стійкість місцевих бюджетів із доходами, видатками, трансфертами, інвестиціями та підтримкою малого й середнього бізнесу [8]. З цим підходом варто погодитися, оскільки саме фінансова база визначає реальну здатність громади реагувати на кризу. Проте у дослідженні недостатньо простежено зв'язок між фінансовою спроможністю, безпекою населення та критичною інфраструктурою. Л. Беновська доповнює цей напрям аналізом воєнних фінансових викликів: скороченням місцевих податків, обмеженням капітальних видатків, нестабільністю трансфертів і зміною бюджетних стимулів [9]. Праця переконливо демонструє, що війна трансформує не лише обсяг ресурсів громад, а й логіку їх використання. Прикладний вимір цієї проблеми подано в експертній оцінці Я. Казюк, В. Венцеля та І. Герасимчука, де громади згруповано за рівнями фінансової спроможності у розрізі областей [10]. Такі дані корисні для управлінських рішень, однак вони потребують доповнення безпековими індикаторами.

Окреме місце в літературі займають дослідження фінансової безпеки та бюджетної резильєнтності. М. Чичура концептуалізує механізм забезпечення фінансової безпеки громад через організаційно-правові та фінансові інструменти [11]. Цінність такого підходу полягає у чіткому розмежуванні інституційної відповідальності, ресурсів і ризиків. Водночас бракує зв'язку фінансової безпеки з інноваційним управлінням розвитком. Г. Возняк (H. Voznyak) та співавтори досліджують роль бюджетних інструментів у забезпеченні стійкості громад [12]. Їхній підхід є продуктивним, бо бюджет розглядається не лише як фінансовий план, а як інструмент адаптації до воєнного шоку. Проте регіональна емпірична база обмежує можливість прямого поширення висновків на всі громади.

Міжнародний науковий дискурс посилює розуміння українського досвіду. М. Рабінович (M. Rabinovych) та співавтори пояснюють стійкість України роллю місцевого врядування та результатами децентралізації [13]. Це дослідження важливе, оскільки виводить українські громади в ширшу дискусію про інституційну резильєнтність. О. Койдель (O. Keudel) та О. Гусс (O. Huss) аналізують поліцентричне врядування і доводять, що воно сприяє мобілізації локальних знань, ресурсів та управлінських інновацій [14]. Водночас поліцентричність може створювати ризики фрагментації відповідальності, якщо не супроводжується чіткою координацією. Соціальний вимір проблеми розкрито у праці С. Лукіна (S. Lukin) та співавторів, які досліджують надання соціальних послуг у громадах під час воєнного стану [15]. Їхні висновки підтверджують, що безпека громади включає не лише фінанси й інфраструктуру, а й доступність соціальної підтримки.

Отже, сучасні дослідження створюють ґрунтовну основу для аналізу розвитку територіальних громад в умовах війни. Водночас у науковій літературі зберігається методологічний розрив. Фінансова спроможність, соціальна стійкість, поліцентричне врядування та безпека часто розглядаються окремо. Недостатньо досліджено, як ці складові мають поєднуватися в єдиній моделі інновінгу безпекоорієнтованого управління розвитком громад. Саме ця невирішена частина проблеми визначає наукову спрямованість цієї статті.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є наукове обґрунтування проблем функціонування територіальних громад в умовах воєнних і післякризових викликів, а також визначення напрямів реформування їх безпекоорієнтованого розвитку в контексті інновінгу управлінських підходів. У межах дослідження безпека розглядається не як окрема сфера реагування, а як умова економічної стійкості, фінансової спроможності та довгострокового відновлення громад.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання:

1) Дослідити ключові проблеми функціонування територіальних громад у безпековому, фінансовому, соціальному та інституційному вимірах.

2) Проаналізувати чинники, що обмежують формування безпекоорієнтованої моделі розвитку громад в умовах війни та післявоєнного відновлення.

3) Сформувати рекомендації щодо реформування безпекоорієнтованого управління розвитком територіальних громад із урахуванням інноваційних, бюджетних і організаційних інструментів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Функціонування територіальних громад в умовах війни відбувається в середовищі тривалого ризику. Його особливість полягає у тому, що безпекові загрози безпосередньо змінюють економічну поведінку громад. Руйнування інфраструктури, переміщення населення, скорочення підприємницької активності та зростання соціальних потреб формують нову структуру місцевого управління. У дослідженні World Bank Group зазначено, що наслідки війни охоплюють житлову, транспортну, енергетичну, соціальну та виробничу інфраструктуру [1].

Для територіальних громад це означає зміну самої логіки розвитку. У мирний період розвиток зазвичай пов'язувався з інвестиціями, благоустроєм, підприємництвом і якістю послуг. В умовах війни ці напрями не зникають, але підпорядковуються вимогам безпеки. Громада має одночасно підтримувати життєдіяльність, забезпечувати населення базовими послугами та готувати основу для майбутнього відновлення. Саме тому безпекові загрози впливають не лише на обороноздатність території, а й на її економічну траєкторію.

Проблеми громад мають різний прояв залежно від типу території. Прифронтові громади стикаються з прямими руйнуваннями, евакуацією, ризиками для критичної інфраструктури та втратами бізнесу. Тилові громади частіше несуть додаткове навантаження через внутрішньо переміщених осіб, попит на житло, медичні та соціальні послуги. У науковій літературі наголошується на відмінностях між прифронтовими громадами, громадами відновленого контролю, регіонами підтримки та тиловими регіонами [3, с. 21–23]. Узагальнення ключових проблем подано в табл. 1.

Таблиця 1 **Ключові проблеми функціонування територіальних громад в умовах безпекових викликів**

Вимір проблеми	Прояв у функціонуванні громади	Економічний наслідок для розвитку
Безпеково-інфраструктурний	Руйнування житла, транспорту, енергетики, соціальної та критичної інфраструктури	Зростання аварійних видатків, відтермінування інвестицій, втрата частини економічної активності
Фінансово-бюджетний	Звуження дохідної бази, залежність від трансфертів, нерівномірність бюджетної спроможності	Обмеження ресурсів для відновлення, безпеки, підтримки бізнесу та соціальних послуг
Демографічно-соціальний	Переміщення населення, втрата трудових ресурсів, навантаження на медичні й соціальні послуги	Дисбаланс ринку праці, збільшення соціальних витрат, погіршення якості місцевих послуг
Інституційно-управлінський	Переважання реактивних рішень, слабка координація, недостатність даних для планування	Повільне відновлення, дублювання функцій, фрагментація відповідальності

Джерело: узагальнено автором на підставі [1; 2, с. 495–496; 3, с. 21–23; 5, с. 22–23; 6, с. 668–669; 9, с. 28–29; 14, p. 29–30; 15, p. 415–416]

Безпекоорієнтований розвиток не може бути зведений до окремих заходів цивільного захисту. Його економічний зміст полягає у здатності громади підтримувати бюджетну рівновагу, базові послуги, людський капітал і відновлення активів. Тому ключовою проблемою є не лише наявність ризиків, а й слабка інтеграція цих ризиків у систему місцевого розвитку.

Формування безпекоорієнтованої моделі розвитку потребує узгодження кількох управлінських контурів. Йдеться про бюджетування, стратегічне планування, соціальну політику, відновлення інфраструктури та взаємодію з населенням. Якщо ці напрями працюють окремо, громада реагує на загрози ситуативно. У такому випадку безпека сприймається як витрата, а не як умова економічної стійкості.

Фінансові обмеження є одним із найбільш відчутних бар'єрів. Частина громад має низький або критичний рівень фінансової спроможності, що ускладнює фінансування відновлення та розвитку [5, с. 22–24]. Водночас війна змінює структуру бюджетних стимулів. Л. Беновська звертає увагу на скорочення місцевих податків, обмеження капітальних видатків і нестабільність трансфертної підтримки [9, с. 28–29]. Це обмежує можливість середньострокового планування, особливо для громад із вузькою дохідною базою.

Іншим обмеженням є фрагментація координації. Децентралізація посилила роль громад, однак в умовах війни місцеві рішення мають бути узгоджені з регіональними, державними та донорськими програмами. М. Рабінович (M. Rabinovych) та співавтори пов'язують стійкість України з роллю місцевого врядування [13, p. 1123–1124]. Водночас О. Койдель (O. Keudel) та О. Гусс (O. Huss) показують, що поліцентричне врядування потребує чіткої координації, інакше виникає розпорошення відповідальності [14, p. 29–30]. Систематизацію основних обмежень наведено в табл. 2.

Реформування безпекоорієнтованого розвитку має спиратися на практичний принцип: безпека повинна бути вбудована в управління розвитком, а не додана до нього окремим блоком. Це означає, що бюджетні рішення, інфраструктурні проєкти, соціальні програми та економічні ініціативи мають оцінюватися через призму ризику. Такий підхід дає змогу уникнути ситуації, коли громада фінансує відновлення без урахування вразливостей.

Таблиця 2 **Чинники, що обмежують формування безпекоорієнтованої моделі розвитку громад**

Чинник обмеження	Механізм впливу на громаду	Наслідок для безпекоорієнтованого розвитку
Територіальна асиметрія безпекових ризиків	Різні громади мають різну близькість до бойових дій, руйнувань і міграційного тиску	Універсальні програми підтримки не враховують реальну глибину ризику
Фінансова поляризація громад	Частина громад посилює фінансову позицію, інша частина переходить до низького або критичного рівня спроможності	Виникає нерівність у доступі до відновлення, інвестицій і безпекової інфраструктури
Нестабільність бюджетних стимулів	Зміни доходів, трансфертів і правил бюджетного регулювання ускладнюють середньострокове планування	Громади обмежують капітальні видатки та відкладають розвиткові проєкти
Недостатня інтеграція безпеки в бюджетне планування	Безпекові потреби часто фінансуються як поточна реакція, а не як окрема стратегічна програма	Видатки на безпеку конкурують із розвитком, а не підтримують його
Фрагментація координації	Поліцентричне врядування посилює локальну ініціативу, але потребує чітких правил взаємодії	Без координації виникає дублювання рішень і нерівномірність відповідальності
Соціальне перевантаження громад	Збільшується потреба у соціальних, медичних, психологічних та інтеграційних послугах	Соціальна стійкість стає фінансовим і кадровим викликом

Джерело: узагальнено автором на основі [3, с. 21–23; 5, с. 22–24; 9, с. 28–29; 10; 11; 14, p. 29–30; 15, p. 415–416]

Першим напрямом реформування є створення безпеково-економічного профілю громади. Він має відображати не лише кількість населення, доходи бюджету чи наявність інфраструктури. До нього доцільно включати ризики руйнувань, соціальне навантаження, стан критичних мереж, кадрову спроможність і доступ до зовнішнього фінансування. Такий профіль може стати основою для диференційованої державної та донорської підтримки.

Другим напрямом є переорієнтація місцевого бюджетування. Бюджет має виконувати не лише розподільчу, а й адаптаційну функцію. У дослідженні Г. Возняк (H. Voznyak) та співавторів бюджетні інструменти розглядаються як чинник підтримання резильєнтності громад під час війни [12, p. 47–48]. Це дає підстави розглядати безпекові видатки як інвестицію у безперервність місцевого розвитку. Сформовані рекомендації по напрямам реформування подано в табл. 3.

Рисунок 1 - **Структура ринку електронної комерції в Україні у 2024 році**

Напрям реформування	Зміст управлінського рішення	Очікуваний результат	Орієнтовний інструмент реалізації
Запровадження безпеково-економічного профілю громади	Оцінювання ризиків, ресурсів, інфраструктурних втрат, соціального навантаження та бюджетної спроможності	Перехід від універсальних рішень до диференційованої політики підтримки	Паспорт безпекоорієнтованого розвитку громади
Інтеграція безпеки в місцеве бюджетування	Виділення безпекових потреб у програмах розвитку, а не лише в поточних антикризових видатках	Узгодження безпеки, відновлення й економічного розвитку	Середньострокова бюджетна програма безпекової стійкості
Диверсифікація джерел фінансування	Поєднання місцевих доходів, грантів, держпідтримки, партнерств і проєктів для бізнесу	Зменшення залежності від одного джерела ресурсів	Портфель проєктів відновлення та локального розвитку
Посилення координації суб'єктів громади	Узгодження дій місцевої влади, бізнесу, громадських організацій, донорів і жителів	Зниження фрагментації відповідальності	Координаційна платформа безпекового відновлення
Розвиток цифрового моніторингу	Оперативний збір даних про потреби, ризики, бюджетні обмеження та стан інфраструктури	Швидше ухвалення рішень і контроль виконання програм	Цифрова панель індикаторів громади
Підтримка соціальної резильєнтності	Планування послуг для ВПО, ветеранів, вразливих груп і домогосподарств у кризі	Збереження людського капіталу та соціальної згуртованості	Муніципальна програма соціальної стійкості

Джерело: власна розробка автора

Сформовані напрями спрямовані на подолання розриву між антикризовим реагуванням і стратегічним розвитком. Їх практичне значення полягає у формуванні єдиної управлінської логіки. У такій логіці безпека, фінансова спроможність, соціальна стійкість і відновлення розглядаються як взаємозалежні складові розвитку громади.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що розвиток територіальних громад в умовах війни не може оцінюватися лише через економічні показники. Безпека стала базовою передумовою місцевої життєздатності. Вона визначає можливість збереження населення, підтримання послуг, відновлення інфраструктури та формування майбутньої конкурентоспроможності. Саме тому безпекоорієнтований розвиток доцільно розглядати як комплексну економіко-управлінську модель. У цій моделі фінансова спроможність, соціальна стійкість, інституційна координація та інфраструктурна надійність мають діяти узгоджено.

Досліджено ключові проблеми функціонування територіальних громад у безпековому, фінансовому, соціальному та інституційному вимірах. Встановлено, що найбільш істотними є руйнування критичної інфраструктури, звуження дохідної бази, демографічні втрати, соціальне перевантаження та переважання реактивних управлінських рішень. Ці проблеми не існують окремо. Вони взаємно посилюють одна одну і змінюють економічну траєкторію громади. Тому управління розвитком має враховувати тип громади, глибину безпекового ризику та фактичну спроможність місцевого бюджету.

Проаналізовано чинники, що обмежують формування безпекоорієнтованої моделі розвитку громад. До них належать територіальна асиметрія ризиків, фінансова поляризація, нестабільність бюджетних стимулів, слабка інтеграція безпеки в планування та фрагментація координації. Виявлено, що головне обмеження має системний характер. Громади часто володіють окремими інструментами реагування, однак не мають єдиної логіки управління ризиками. Це знижує ефективність бюджетних рішень, програм відновлення та соціальної підтримки.

Сформовано рекомендації щодо реформування безпекоорієнтованого управління розвитком територіальних громад. Запропоновано запровадити безпеково-економічний профіль громади, інтегрувати безпекові потреби в бюджетування, диверсифікувати джерела фінансування та посилити координацію місцевих суб'єктів. Окреме значення має розвиток цифрового моніторингу, який дає змогу швидше виявляти ризики та контролювати виконання рішень. Наукова новизна дослідження полягає в обґрунтуванні безпекоорієнтованого розвитку як інтегрованої моделі інновінгу місцевого управління. У ній безпека розглядається не як окрема функція, а як умова економічної стійкості.

Практична цінність отриманих результатів полягає у можливості їх використання органами місцевого самоврядування, військовими адміністраціями, регіональними органами влади та донорами. Запропоновані підходи можуть застосовуватися під час підготовки стратегій розвитку громад, програм відновлення, місцевих бюджетів і проєктних заявок. Вони також корисні для оцінювання пріоритетності інфраструктурних, соціальних і економічних заходів. Перспективи подальших досліджень пов'язані з розробленням системи індикаторів безпекоорієнтованого розвитку. Доцільним є також емпіричне порівняння прифронтових, деокупованих, тилових громад і громад регіонів підтримки.

Література:

1. World Bank. Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment. 2026. URL: https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022025114040022.
2. Прогонюк Л. Аналіз безпекових загроз та їх вплив на сталий розвиток територіальних громад України. Сталий розвиток економіки. 2026. № 1(58). DOI: https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-63.
3. Возняк Г., Сороковий Д. Територіальні громади в умовах війни в Україні: стан, особливості функціонування та розвитку. Фінансовий простір. 2025. № 1(55). DOI: https://doi.org/10.30970/fp.1(55).2025.203536.
4. Бурик М., Попов О. Забезпечення економічної безпеки територіальних громад в умовах бойових дій на території України. Економіка і регіон. 2023. № 4(91). DOI: https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3219.
5. Шуст О., Варченко О., Крисанов Д., Герасименко І., Драган О., Ткаченко К., Зубченко В. Фінансова спроможність територіальних громад України в умовах війни. Економіка та управління АПК. 2024. № 2. DOI: https://doi.org/10.33245/2310-9262-2024-193-2-6-30.
6. Чикало І. Базові детермінанти спроможності територіальних громад в умовах війни та післявоєнного відновлення. Цифрова економіка та економічна безпека. 2026. № 2(23). DOI: https://doi.org/10.32782/dees.23-95.
7. Zaiats T., Romaniuk S., Kraievska H., Diakonenko O., Sova O. Priority areas for the formation of capable territorial communities in Ukraine. Agricultural and Resource Economics. 2024. No. 1. DOI: https://doi.org/10.51599/are.2024.10.01.06.
8. Голинський Ю., Нурієва В. Фінансова спроможність громад під час повномасштабної війни. Економіка та суспільство. 2023. № 55. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-41.
9. Беновська Л. Виклики та фінансові можливості розвитку територіальних громад в умовах війни. Галицький економічний вісник. 2024. Т. 86. № 1. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.025.

10. Казюк Я., Венцель В., Герасимчук І. Експертна оцінка фінансової спроможності громад у розрізі областей за 9 місяців 2025 року. Децентралізація. 2025. URL: https://decentralization.ua/news/20215
11. Чичура М. Механізм забезпечення фінансової безпеки територіальних громад: теоретична концептуалізація. Економіка та суспільство. 2024. № 69. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-119.
12. Voznyak H., Patytska Kh., Mulska O., Zherebylo I., Sorokovyi D. Resilience of territorial communities amid the war against Ukraine: The role of budgetary instruments. Public and Municipal Finance. 2024. No. 1. URL: http://dx.doi.org/10.21511/pmf.13(1).2024.04.
13. Rabinovych M., Brik T., Darkovich A., Savisko M., Hatsko V., Tytiuk S., Piddubnyi I. Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. Governance. 2024. No. 4. DOI: https://doi.org/10.1111/gove.12827.
14. Keudel O., Huss O. Polycentric governance in practice: the case of Ukraine's decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. Journal of Public Finance and Public Choice. 2024. No. 1. DOI: https://doi.org/10.1332/25156918Y2023D000000002.
15. Lukin S., Meliakov A., Sadauskis A. Specific features of social development of territorial communities in Ukraine under martial law. Business: Theory and Practice. 2025. No. 2. DOI: https://doi.org/10.3846/btp.2025.23262.

References:

1. World Bank. (2026). Ukraine – Fourth Rapid Damage and Needs Assessment. https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099022025114040022
2. Prohoniuk, L. (2026). Analiz bezpekovykh zahroz ta yikh vplyv na stalyi rozvytok terytorialnykh hromad Ukrainy. Stalyi rozvytok ekonomiky, (58). https://doi.org/10.32782/2308-1988/2026-58-63.
3. Vozniak, H., Sorokovyi, D. (2025). Terytorialni hromady v umovakh viiny v Ukraini: stan, osoblyvosti funktsionuvannia ta rozvytku. Finansovyi prostir, (55). https://doi.org/10.30970/fp.1(55).2025.203536.
4. Buryk, M., Popov, O. (2023). Zabezpechennia ekonomichnoi bezpeky terytorialnykh hromad v umovakh boiovykh dii na terytorii Ukrainy. Ekonomika i rehion. (91). https://doi.org/10.26906/EiR.2023.4(91).3219.
5. Shust, O., Varchenko, O., Krysanov, D., Herasymenko, I., Drahan, O., Tkachenko, K., Zubchenko, V. (2024). Finansova spromozhnist terytorialnykh hromad Ukrainy v umovakh viiny. Ekonomika ta upravlinnia APK. (2). https://doi.org/10.33245/2310-9262-2024-193-2-6-30.
6. Chykalo, I. (2026). Bazovi determinanty spromozhnosti terytorialnykh hromad v umovakh viiny ta pisliavoiennoho vidnovlennia. Tsyfrova ekonomika ta ekonomichna bezpeka.(23). https://doi.org/10.32782/dees.23-95.
7. Zaiats, T., Romaniuk, S., Kraievska, H., Diakonenko, O., Sova, O. (2024). Priority areas for the formation of capable territorial communities in Ukraine. Agricultural and Resource Economics. (1). https://doi.org/10.51599/are.2024.10.01.06.
8. Holynskyi, Yu., Nuriieva, V. (2023). Finansova spromozhnist hromad pid chas povnomasshtabnoi viiny. Ekonomika ta suspilstvo. (55). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-55-41.
9. Benovska, L. (2024). Vyklyky ta finansovi mozhlyvosti rozvytku terytorialnykh hromad v umovakh viiny. Halytskyi ekonomichnyi visnyk. 2024. https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.01.025.
10. Kaziuk, Ya., Ventsel, V., Herasymchuk, I. (2025). Ekspertna otsinka finansovoi spromozhnosti hromad u rozrizi oblastei za 9 misiatsiv 2025 roku. Detsentralizatsiia. https://decentralization.ua/news/20215
11. Chychura, M. (2024). Mekhanizm zabezpechennia finansovoi bezpeky terytorialnykh hromad: teoretychna kontseptualizatsiia. Ekonomika ta suspilstvo. (69). https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-69-119.
12. Voznyak, H., Patytska, Kh., Mulska, O., Zherebylo, I., Sorokovyi, D. (2024). Resilience of territorial communities amid the war against Ukraine: The role of budgetary instruments. Public and Municipal Finance. (1). http://dx.doi.org/10.21511/pmf.13(1).2024.04.
13. Rabinovych, M., Brik, T., Darkovich, A., Savisko, M., Hatsko, V., Tytiuk, S., Piddubnyi, I. (2024). Explaining Ukraine's resilience to Russia's invasion: The role of local governance. Governance. (4). https://doi.org/10.1111/gove.12827.
14. Keudel, O., Huss, O. (2024). Polycentric governance in practice: the case of Ukraine's decentralised crisis response during the Russo-Ukrainian war. Journal of Public Finance and Public Choice. (1). https://doi.org/10.1332/25156918Y2023D000000002.
15. Lukin, S., Meliakov, A., Sadauskis, A. (2025). Specific features of social development of territorial communities in Ukraine under martial law. Business: Theory and Practice. (2). https://doi.org/10.3846/btp.2025.23262.

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License